

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

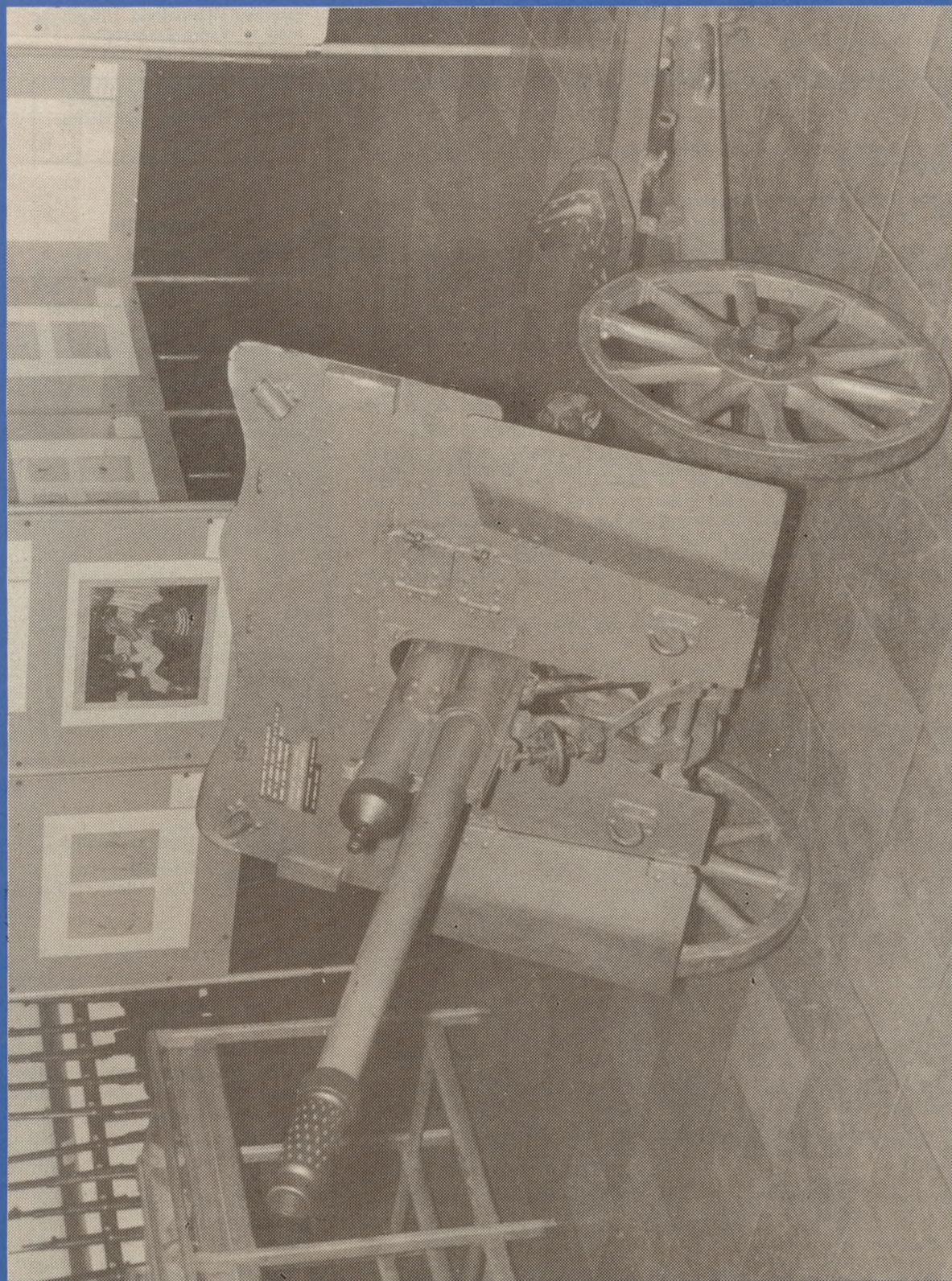
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

NR. 9
September
1972

Feltkanonen, som modstandsgrupper erobrede fra tyskerne, var blikfang ved Frihedsmuseets billedudstilling omkring den 29. august.

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Siftet 1945

PROTEKTOR: HDS. KGL. HOJHLD PRINSESSE MARGARETHA

Henvendelser om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til formanden, konsul Kaj V. Dahl, 8700 Horsens.

Henvendelse ang. feriehemmet på Kegnæs rettes til skoleinspektør Johs. Fosmark, Frederiksborgvej 109, 2400 København NV.

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemme af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men i øvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været bosiddende i Danmark og har øget aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlemmer.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. – Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var blevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2) nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreativeophold her i landet eller i de andre nordiske lande – og andre lignende øjemed.

Forretningsudvalget:

Formand: Konsul, advokat Kaj V. Dahl, Borgergade 23B, 8700 Horsens.
Tlf. (05) 62 39 91

Næstformand: General Fl. B. Larsen, Bruxelles, Belgien.

Kasserer: Statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, St. Kannikestræde 10,
1169 København K. Tlf. (01) 11 65 55.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Frederiksborgvej 109,
2400 København NV. Tlf. skolen 10 54 21, privat 10 41 28.

Politiassistent S. Julsgaard Larsen, Boeslundevej 1, 2700 København, Brønshøj
Tlf. (01) 71 72 72.

Den øvrige bestyrelse består af:

Skræddermester Jacob Brandt,
Ørnevej 63,

2400 København NV. Tlf. (01) 34 95 60

Afdelingschef, civilingeniør
Mogens Dyre, Gildbækhus,
6430 Gildbro pr. Nordborg
Tlf. (044) 5 12 32

Overpostbud E. Holger Grome
Tårnby Torv 24, 2770 Kastrup
Tlf. (01) 50 33 86

Alberti Hansen, Arildsgård 41,
2700 Kbh. Brønshøj. Tlf. Bella 3162

Bankprokurist Olav Holst, Bengtassevej 6,
2900 Hellerup. Tlf. HE 7780.

Rektor Paul Holt, Præstevangsvej 35,
8210 Århus V. Tlf. (06) 15 48 05

Direktør G. Jespersen,
Herning Klædefabrik, 7400 Herning
Tlf. (07) 12 11 84

Oberst K. Kjeldsen, Rollosvej 3,
5200 Odense V. Tlf. (09) 12 66 03

Tandteknikermester Leo Kæraa,
Banegårdspladsen, 8000 Århus C
Tlf. (06) 27 04 29

Arkitekt Ove Chr. Lembcke,
Brødregade 19, 8900 Randers.
Tlf. (06) 42 51 30

Aut. vand- og gasmester Johs. Loft,
de Mezasvej 18 8000 Århus C.
Tlf. (06) 13 57 23

Førstelærer P. E. Mahler, Fåborgvej 5,
5631 Ebberup. Tlf. (09) 74 12 15

Dr. Børge Næsted, Hviding st.
pr. 6760 Ribe. Tlf. (05) 44 53 33

Kontorchef O. Olesen, Leonorasvej 8,
9000 Hasseris, Ålborg. Tlf: (08) 18 04 51

Sognepræst Poul Riis, Præstegården,
Herrestræde 1, 4200 Slagelse.
Tlf. (03) 52 05 33

Fhv. justitsminister Knud Thestrup,
Folketinget, Kbh. K.

Bladet »PIGTRAD«

Organ for og udgivet af Kamme-
raternes Hjælpefond. Udkommer
med 11 numre årligt.

Ved bestilling af abonne-
ment benyttes girokonto
nr. 780.

ANNONCER:

Ekspedition, abonnements- og
annonce-afdeling: Grenågade 14,
2100 København Ø. TRia 888
(kontortid 10–12, lørdag lukket).

Ved indbetaling for an-
noncer benyttes girokonto
nr. 5 55 38.

Eventuelle fejl i besørgelsen af
bladet rettes lettets og hurtigst
ved henvendelse til udleverings-
postkontoret.

REDAKTION:

Ansvarshavende redaktør:
skoleinspektør Johs. Fosmark,
Frederiksborgvej 109,
2400 København NV.
Skolen: 10 54 21. Privat 10 41 28.

TRYK:

Thyholm Bogtryk
& Offset
7790 Hvidbjerg/Thy

INDHOLD

Frihedskampen i billeder	147
Hitler forbød ham at male ...	149
Knud Ree	131
Årsmøde hos De erhvervs- hæmmede	153
I billeder	155
Internationalt møde om tysk- sproget eksil	157
180 til USA	157
Foredrag	163
Runde dage	163
Dagbogsblade	164

Frihedskampen i billeder

Ved Kanonhallens højre væg var lysene tændt på Danmarks-kortet. Lys i flere farver viste, hvor der har været jernbanesabotager, nedkastninger af våben, modtagerpladser for faldskærmsfolk samt danske krigsforlis.

Den 29. august åbnedes på Frihedsmuseet udstillingen "Frihedskampen i billeder".

Udstillingen omfattede malerier, akvareller og tegninger, udført under besættelsen og omhandlede emner med tilknytning til frihedskampen. Blandt de udstillede arbejder kan blandt andre nævnes tegninger og akvareller af Herluf Bidstrup, Erling Frederiksen, Knud Nellemose, Per Ulrich og G. Østerberg. Desuden udstillede den tidligere Auschwitz-fange Olly Ritterband tre malerier fra Auschwitz.

Udstillingen var åben fra den 29. august til den 10. september 1972 i museets normale åbningstid, der er hver-

dage kl. 10-16 (mandag lukket) og søndage kl. 10-17.

Den blev forlænget en uge på grund af den store tilstrømning.

Ved åbningspræsentationen aftenen før bød museets leder, lektor Jørgen H. Barfod, velkommen og rettede en særlig tak til de kunstnere, der havde muliggjort udstillingen. Desuden takkede han Per Ulrich for hele tilrettelæggelsen samt museets personale for dets iver med at skabe den bedst mulige udstilling under de trange forhold. Han udtrykte håbet om, at det ville være muligt at skabe en fast tradition om 29.

august-udstillinger. Man satsede især på at skabe noget særligt til næste år, der er 30-året for Danmarks skelsættende dag, den 29. august.

Direktør Svend Seehusen takkede for initiativet til udstillingen. Han røbede, at man i foreningen, "Frihedsmuseets Venner", sysler med planerne om at indrette et cafeteria på en balkon ud mod Churchill's statue. Endvidere var det tanken at fremstille et årsskrift for foreningens medlemmer.

De mange gæster studerede derefter de mange illustrationer og kunstværker.

Kanonhallen var fyldt med billeder. Trods den trange plads var der skaffet en righoldig udstilling.

G. SALICATH & CO.

STRANDAGERVEJ 23 . 2900 HELLERUP
TELEFON (0143) HELRUP 9883 . TELEX 2514
TELEGRAMADR.: SALICATHTRADE

Gælder det:

**MANDSKABSVOGNE
SANITETSVOGNE
BEBOELSESVOGNE
KONTORBYGNINGER
SKOLEPAVILLONER
SKOLETANDKLINIKKER**

Spørg først:

H. P. SKOVRUPS SKURVOGNSFABRIK

Skartved

6000 Kolding

Tlf. (05) 52 72 55

Salgschef:

K. Juhl Hansen, tlf. (05) 52 52 23
Træffes hver dag indtil kl. 10.00

Hitler forbød ham at male

I dag er han en verdensberømt kunstner. For tiden udstilles hans værker i Finland. Dansk TV fortalte fornylig hans historie i en gribende udsendelse af Siegfried Lenzs "Deutschstunde". Her fortæller redaktør Clausen kunstnerens livshistorie:

Af redaktør H.C. Clausen

Hans Emil Hansen blev født den 7. august 1867 i Nolde sydøst for Tønder. Han var af hjemmetysk slægt og blev efter mange og trange kampår en anerkendt tysk kunstner. Under et studieophold i København 1900-1 traf han den unge danske skuespiller Ada Vilstrup, en jysk præstedatter fra Resen ved Struer. Det blev til bryllup i 1902 og til et langt og lykkeligt ægteskab – og også til interesse for Danmark.

Hansen bliver til Nolde

Samtidig med ægteskabet tog han navneforandring til Emil Nolde. I dag er hans værker kendt og anerkendt verden over. Længst tøvede Danmark med at tage imod hans udstrakte hånd – Da der den 10. februar 1920 skulle stemmes om hans hjemstavns skæbne, skrev han til sin hustru i et brev, der stadig er i behold:

"Jeg kan ikke stemme imod Danmark. Jeg kan ikke stemme imod Tyskland. Jeg stemmer ikke".

Emil Nolde valgte – sikkert af hensyn til sin danskfødte hustru – i 1920 at blive dansk statsborger. Og han døde i 1956 med sin danske indfødsret i behold, 85 år gammel.

Grænsemenneske i mere end een forstand

Grænselandets problematik blev aldrig noget engagement for Emil Nolde. Hvad der er en selvfølge andre steder, bliver i et område, hvor to folk mødes, ofte til problemer. "Og i reglen forholder jeg mig tavs over for alle disse sager", skrev han til vennen, maleren Hans Fehr. Kun en enkelt gang reagerede Emil Nolde over for de store ændringer i landsdelen, der var en følge af genforeningen.

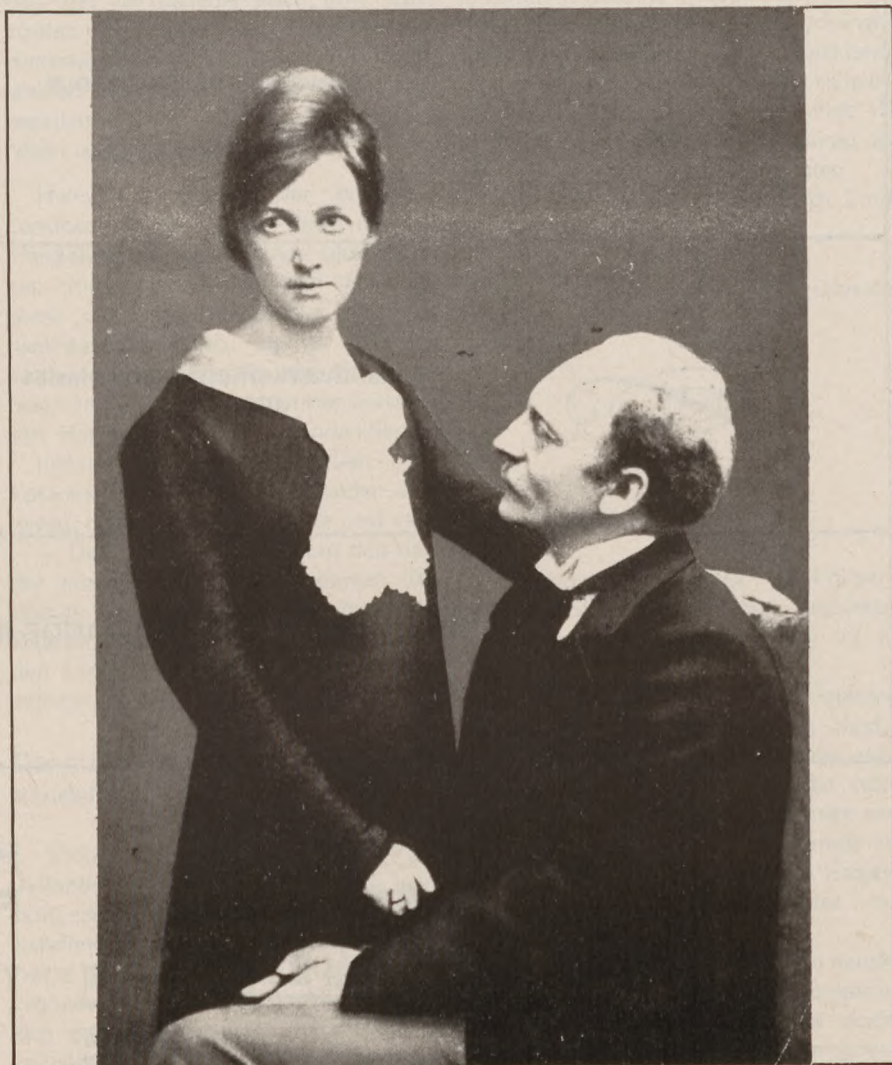
I sit testamente for Stiftelsen Seebüll Ada og Emil Nolde, der oprettedes efter hans død i 1956, udtrykker hans sin taknemmelighed mod Danmark og Tyskland, de to lande, der blev hans hjem i gode og onde tider – Seebüll, hvor der ligger et Nolde Museum, ligger lige syd for landegrænsen ved Tønder.

– Et grænsemenneske i dybeste forstand forblev Emil Nolde i hele sit liv, skriver Erik Clemmensen i forordet til bogen "En kunstners kampår", som Nolde selv skrev på tysk, og som Erik Clemmensen oversatte til dansk, og han tilføjede:

– Han levede på kunstens yderste forpost, ustandselig i kamp mod den besynderlige modstand, der ydes af de mennesker, der gerne vil smykke sig med den glans, som kunst spreder om sig, men som er mere angst for at blive røkket i det lille ståsted, de engang har fundet, end for at følge med i de forreste kamplinier, hvor det virkelig foregår.

Totalt forbud mod at male

Den 20. november 1941 modtog

Ada og Emil Nolde fotograferet i bryllupsåret 1902

**LÆS
»BARAK - DJÆVELEN»**

den er virkelig morsom
fra en dystertid i FRØSLEV.

10 KRONER
Tlf. (06) 69 53 11 – No 2 eller 96

S. E. AARHUS

Broager Trælasthandel
6310 Broager
Tlf. (04) 44 17 34

STØVRING FOLKEHØJSKOLE

Støvring

Håndværkerhøjskolen i Haslev
4690 Haslev

**HOLD VORE SMUKKE STRANDE RENE
VAVU**

**Hotel
Farsø**

Tlf. (08) 63 10 04

Emil Nolde fra Reichskulturkammer to-
talt forbud mod at male. Adolf Hitler
havde personligt betegnet hans malerier
som "entartet" kunst. Forinden havde
myndighederne beslågt 1.052 af hans
arbejder. Efter anden verdenskrig mod-
tog han den fornemme tyske orden
"Pour le Merite".

Hvorledes dette maleforbud virkede,
har danske seere fået et godt indblik i,
gennem udsendelserne af "Tysktimen",
en filmatisering af Siegfried Lenzs ro-
man "Deutschstunde", hvor Emil Nolde
er forfatterens tydelige model. I disse år
producerede han trods forbudet sine
"ungemalte Bilder". En udstilling af
100 af disse "umalede" værker samlede
i 1970 i Island flere gæster end nogen
udstilling før på Sagaøen.

Ville bygge bro mellem dansk og tysk

Det var en af Emil Noldes kongstan-
ker, at han med sin kunst kunne medvir-
ke til at bygge bro mellem tysk og
dansk, skrev Lars Rostrup Bøyesen i en
kronik i Aarhus Stiftstidende på
100-årsdagen for kunstnerens fødsel. I
sin levetid fik han ikke meget held med
sig, og efter hans død har det knebet
med succesen, føjer han til.

I 1922 - i år for 50 år siden - ind-
bød Grønningen i København Emil Nol-
de til at deltage i sin årlige udstilling, og
i 1937 blev han inviteret som gæst på
Den Fries forårsudstilling. I betragtning
af, at han for længst var berømt i den
store verden uden for Danmark, må
interessen for ham, konstaterer Lars
Rostrup Bøyesen, i hans andet fædre-
land siges at have været sval. Han blev
modtaget med en lidt passiv elskværdig-
hed, uden varme.

I virkeligheden ramte Blæksprutten
hovedet på sømmet i sin karakteristik af
den danske holdning i den kendte neu-
ruppiner:

Ved genforeningen
vi fik Nolde.

Ham kunne tyskerne
godt beholde.

Fjendskab og venskab

Emil Nolde fik i årenes løb andre
berøringsflader til Danmark. Under sit

ophold i København lige efter århun-
dredskiftet kom han i forbindelse med
danske kunstnere som J.F. Willumsen,
Joakim Skovgaard og Vilhelm Ham-
mershøj, og han sluttede et varmt ven-
skab med grønlandsforskeren Knud Ras-
mussen.

Levende skildrer han præsentationen
af sin danske hustru i hjemmet:

Meddelelsen om vort komme vakte
opstandelse. Min broder, Hans, der efter
sin soldatertid var ganske særlig tysk-
sindet, ønskede ikke at lære den danske
dame at kende. Han gik. Min svigerinde,
der var bange for en "skuespillerinde",
forsvandt, da hun hørte os komme,
hurtigt i retning af tørveskuret. Kun
min gode, kærlige mor sad gammel og
stille ventende i sin lænestol, og da
døren åbnedes for min Ada, satte hun
sin stok fast i gulvbrædderne og rejste
sig - det var måneder siden, hun havde
kunnet det. Hendes ansigt lyste i næsten
overmenneskelig spænding, af højsind,
godhed og glæde. Hånden rakte hun
beslutsomt mod sine kunstnerbørn til
hilsen og hjertelig velkomst.

Hans, min broder, var imidlertid
kommet tilbage. Og nu skete der det
mærkelige, at inden længe blev netop
han min Adas specielle ven. Hun tog
gerne del i hans historiske viden og
hjemstavnskundskab, og for ham var
dette en hidtil ukendt ære, for hvem
bekymrede sig vel ellers for hans interes-
ser! Han sad ved siden af hende eller gik
i hælene på hende fra stuen ud i
køkkenet, og derfra ud i stalden eller
haven, og han talte og fortalte i eet væk.

- Det mindede ganske om den dan-
ske eventyrdigter H.C. Andersen, der
stadigt fortællende gik bag baronesse
Rigmor Stampe på Nysø, fordi hun var
den eneste, der nådigst ville høre hans
eventyr ...

Danmark kom sidst med aner- kendelsen

Videre fortæller Emil Nolde om en
Jyllands-rejse. På svinemarkedet i Vi-
borg sad han mellem bønderne og grise-
handlerne, altid tegnende, som om han
hørte til blandt dem. De troede, at han
regnede. Herfra drog parret til Borris til
den gamle ærværdige provst Vilstrups
præstegård. Hans Ada var den yngste af
12 søskende i en gammel præsteslæggt,
der stammede fra det sønderjyske sogn

Vilstrup ved Haderslev. Borris havde
gennem flere generationer været famili-
ens hjemsted.

Senere slog Ada og Emil Nolde sig
ned på Als, købte et lille fiskerhus i
nærheden af Asserballe. "Med ejendom-
melige følelser strejfede vore øjne præ-
stegården", skriver han. "Vi vidste, at
der havde Tine færdedes, at bag busket-
ter og blomsterbede havde den under-
dejlige, sarte pastorinde levet i "Det
hvide Hus", og der havde hun skænket
det danske folk sin digtersøn Herman
Bang".

Emil Nolde kom videnom. Han blev
anerkendt som Tysklands førende eks-
pressionistiske maler. Efter anden ver-
denskrig udvævnede universitetet i Kiel
ham til æresdoktor.

Til minde om hustruen, der døde i
1946, testamenterede Emil Nolde otte
malerier til Statens Museum for Kunst i
København, deriblandt det betydnings-
fulde "Nadverbilledet", der i Tyskland
elskes og agtes med en næsten religiøs
veneration. Det tog efter forlydende 15
år for museet at få malerierne hængt op
på et for publikum tilgængeligt sted.

Selv efter døden fortsætter for Emil
Nolde kampens år!

H.C. Clausen

KNUD REE

Esbjerg. Chefredaktør og tidligere
fiskeriminister, Knud Ree, dagbladet
"Vestkysten", Esbjerg er død, 77 år
gammel.

Knud Ree var efter manges mening
en markant personlighed, en dygtig
bladmand og politiker. Han drev dag-
bladet "Vestkysten" frem til det store
venstreblad, det er i dag, med mere end
50.000 i oplag, og han markerede sig
som venstrepolitiker, først i Esbjerg
Byråd, senere som fiskeriminister i mi-
nisteriet Erik Eriksen.

Knud Ree var en af de første danske
borgere, der blev arresteret af besættel-
sesmagten, da tyskerne besatte landet
den 9. april 1940. Han sad fængslet i
nogen tid, men blev så løsladt og vendte
tilbage til redaktørstolen.

BRUGSEN
7184 Vandel
Tlf. (05) 88 50 02

N. THINGGÅRD
stjerneholmsgade 36 — 8700 Horsens

Kollund Supermarked
6350 Kollund
Tlf. (04) 67 88 25

Stig Knudsen
Værktøjsfabrik
Håndværkerbyen 6
2670 Greve Strand

A/S H. Ehlers & Søn
Nørregade 22
6600 Vejen

PREHN's AUTOMATFABRIK
Tlf. 34 13 63

Georg Andersen
Tjørnevang
2660 Brøndby Strand

Brugsen i Vindum
8850 Bjerringbro
Tlf. (06) 68 10 48

Lind Maskiner A/S
Hovedvej A 18
7400 Herning

Middelfart Jern & Staalforretning
5000 Middelfart
Telf. (09) 41 16 66

Brdr. Petersens Maskinfabrik
Havnen
3250 Gilleleje

Hammerum Efterskole
7420 Hammerum

80 TIL GENERALFORSAMLING OG 160 TIL AFTENFEST

De erhvervshæmmede dokumenterede påny en fremragende-evne til at samle tropperne

Landsforeningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen holdt årsmøde i København i dagene 2. og 3. september. Midtpunktet var den årlige generalforsamling, der begyndte om lørdagen den 2. september med en tilslutning på 80 medlemmer.

Formanden, Alberti Hansen, aflagde en fyldig beretning. Han sagde blandt andet:

— Det år der er gået siden landsmødet i Odense, har været et arbejdsår med rejsning af mange nye sager, der næsten alle hører ind under lov 290, hvilket gør, at sagerne tager længere tid, da kravet om bevisførelse og dokumentation for deltagelse i frihedskampen ifølge lovens bestemmelser er strengere end i lov 475 af oktober 1945.

Med hensyn til krigssejlerne går det noget lettere, da næsten alle, der sejlede i allieret tjeneste, er registreret i handelsministeriet. Det er dog for få søfolk, der har prøvet muligheden for at komme ind under lov 290. Vi tror, at information gennem søfolkenes egne har svigtet. Måske ligger der her en opgave for vore sociale udvalg landet over med at informere de lokale søfartsrepræsentanter om de muligheder, der er for deres syge medlemmer.

Lovgivningsarbejdet er ikke kommet videre, siden vi talte om det i Odense sidste år. Det er meget skuffende for os, især da vi efter de udtalelser, Nathalie Lind kom med fra folketingets talerstol, havde forhåbning om en hurtig og velvillig behandling af samlede forslag til lovændring.

Forventninger til Eva Gredal

Vi må forvente, at den nye socialminister, fru Eva Gredal, vil få bearbejdet vort oplæg til et lovforslag, vi kan være tjent med og få det fremsat i efterårssamlingen. Et stort lyspunkt havde vi i november 1971, hvor vi efter

et møde med en af direktoratets ledende folk kunne udsende en folder til alle vore medlemmer med oplysning om, at der var gode muligheder for at få ændret beregningsgrundlaget efter de lønstigninger, der har fundet sted siden fastsættelsen af renten.

Det var med stor glæde, at bestyrelsen kunne rundkaste denne nyhed, og vi er vidende om, at mange af vore medlemmer er blevet bedre økonomisk stillet, efter at de har fået ændret deres beregningsgrundlag. Dog findes der endnu nogle, der sidder med de laveste, og dem kan vi først få med ven en lovændring, hvor det laveste beregningsgrundlag bliver rejst fra kr. 4.500 til kr. 6.000.

Vi vil benytte denne lejlighed til her fra landsmødet at sige de medarbejdere fra Direktoratet for Ulykkesforsinkring tak for den hjælpsomhed, vi møder hos dem, når vi søger deres hjælp.

Landsforeningens og afdelingernes arbejde

På trods af den naturlige afgang af medlemmer viser vort medlemstal en stigning, der, selv om vi ikke søger at propagandere for at få flere medlemmer. Vi hjælper året igennem mange mennesker med at få rejst sager, men kræver ikke, at de skal blive medlemmer hos os. Mange kammerater fra andre modstandsorganisationer er efterhånden søgt ind til os, og vi vil se det som vor opgave at, efterhånden som de mindre foreninger må give på p.gr.a. svigtende medlemstal, byde dem velkommen i vor landsforening. Vi har igennem snart 25 år bevist, at der er plads til alle gamle modstandsfolk i De Erhvervshæmmede!

Under landsmødet i Odense blev det ønske udtalt, at man fra landsledelsens side deltog i afdelingernes generalforsamlinger, men der er i årets løb ikke tilgæet ledelsen nogen besked om afholdelse af generalforsamling, og af den grund har vi ikke deltaget. Københavnsafdelingen havde på sin generalforsamling i april et forslag, der kom fra vore

revisorer om forhøjelse af kontingentet fra kr. 15 om året til kr. 20. Dette forslag blev forkastet af de fremmødte, der i stedet foreslog en forhøjelse til kr. 25 om året fra 1973. Dette blev vedtaget med akklamation.

Arne Hedegaard Rasmussen fortalte om arbejdet med Bernadottegårdene. Han fik i den efterfølgende debat ivrig tilslutning til sin kritik af tempoet i arbejdet med rejsning af Bernadottegårdene i Roskilde og Hadsund.

Der var også stor interesse for at finde en løsning på udvidelsen af ferie-hjemspladserne ved at få en eller flere af tjenesteboligerne i Frøsløvlejren stillet til rådighed, gerne administreret af Kammeraternes Hjelpefond.

160 til aftenfest

Dagen kulminerede i fællesspisning, hvori deltog ialt 160. Blandt aftenens indbudte gæster med damer sås blandt andre professor dr.med. Hess Thaysen, der har hjulpet foreningen i en række sager, statsaut. revisor H.C. Steen Hansen, ekspeditionssekretær Børge Rønlev, arkitekt Børge Andreasen samt nordmændene, advokat Axel Middelthon og generalsekretæren i Krigsinvalideforbundet, Henry Brym.

Aftenen var båret af en festlig og fornøjelig stemning. Det kan nævnes, at Raquel Rastenni høstede stort bifald med sin sang.

Om søndagen samledes man til social diskussion, og om aftenen var der 24 gæster i formandens hjem til kammeratligt samvær.

Næste års landsstævne holdes i Ålborg. I 1974 samles man i København. Da markerer man Sammenslutningens 25 år.

LANDSFORENINGEN AF ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Den årlige generalforsamling afholdes mandag den 30. oktober kl. 19.00 i havnerådssalen med indgang på rådhusets bagside.

Dagsorden ifølge lovene.

Evt. Forslag bedes tilsendt senest den 22. oktober 1972.

Bestyrelsen.

HAMMERUM
HUSHOLDNINGSSKOLE
7420 HAMMERUM
Tlf. (07) 11 60 53

Hans Hansen Bogtryk
Ruggårdsvej 12
5000 Odense

Fa. Schmidt
Ålborggade 9 A
8900 Randers

Motel Damgaarden
5982 Tranderup
Ærø

Glarmester Gryholm
Soldugvej 25
2770 Kastrup

TREHØJE KOMMUNE

Glarmester Diderichsen
Amager Landevej 47
2770 Kastrup

Karl Lindenskøvs Eftf.
Ved Sønderport 3
2300 København S

Krone Apoteket
Adelgade 2
8900 Randers

Revisor E. Willads Hansen
Vimmelskaftet 47
1161 København K

Preben Rasmussen
Vestergade 6
7100 Vejle

Gram Bank
6510 Gram

Teknisk Skole Ringsted
Tlf. (03) 61 31 53

Statsanstalten for
Livsforsikring
Asurandør Poul Schroll
Kirkegade 20
6700 Esbjerg

I BILLEDER

I anledning af udstilling af tegninger, grafik og malerier, 29. august – 10. september 1972

I det reglement, der var gældende for kommunisternes internering i Horserød, var der givet tilladelse tit, for så vidt det var foreneligt med lejrens orden, at passe erhvervsmæssigt arbejde. Der var blandt de internerede to professionelle malere, Knudåge Larsen, en anset fynsk kunstner, og københavneren Emanuel Hansen, der var uddannet på Kunstakademiet. De frembragte i denne periode en lang række værker, både tegninger og malerier, bl.a. en række portrætter af medfanger, som af deres sparsomme lomme penge betalte 5 kroner i honorar. De indkomne beløb videreskænkede kunstnerne til det illegale arbejde uden for lejren. Knudåge Larsen udførte over 200 tegninger, deraf mindst 125 portrætter og langt over 100 malerier. Emanuel Hansen udførte et noget mindre, men dog et betragteligt antal værker.

Også andre af de internerede udførte i denne periode både malerier og tegninger. Her skal fremhæves to udstillede arbejder af arkitekt Edvard Heiberg og et oliemalet portræt af Hans Kirk udført af Svend Wagner (general Johansen).

Tingene blev bragt ud af lejren, når slægtninge kom på besøg.

Da tyskerne havde overtaget Horserøddlejren efter den 29. august 1943, blev det vanskeligere at få ting ud fra lejren. Skovløberholdet, som hentede brænde til lejren, havde imidlertid et udsamlingssted i en rævegrav. Herigenem blev udsmyglet mange ting, bl.a. i forsommeren 1944 en samling tegninger, ca 40 blyantstegninger og småkvareller samt en del malerier udført af Per Ulrich. Tegningerne tilhører nu Frihedsmuseet og Kobberstiksamlingen. Enkelte er i privateje.

I august 1944 blev Horserød lejren nedlagt, og fangerne blev overført til den nyoprettede Frøslevlejr nær den tyske grænse. Også her fremstilledes mange tegninger, som det lykkedes at få ud.

Bogen "2 år" udkom i 1943 i to

oplag. Første oplag var på 100 eksemplarer, andet oplag det dobbelte. Bogen, hvis primære formål var at skaffe penge til modstandsarbejdet, blev realiseret af en gruppe under ledelse af Viggo Rohde, der udførte tegningerne og tilrettelagde arbejdet.

Illustrationerne blev udført som flerfarvet silketryk, et par blev udført både som træsnit og silketryk. Bogens billeder fremtræder helt og holdent som original-grafik.

Hele gruppen med undtagelse af kunstneren, der undslap, blev arresteret og deporteret til koncentrationslejre.

Manuskriptet med originaltegningerne tilhører Frihedsmuseet.

"Krigshumor" udkom i to oplag, første oplag i slutningen af 1943, andet i begyndelsen af 1944. Hvert oplag i flere tusinde eksemplarer. Den blev realiseret af Frit Danmarks lærergruppe og omfattede verserende Hitler-historier. Den var illustreret med flerfarvede linoleumstryk og flerfarvede stenciltegninger. Den blev trykt som natarbejde på et bogtrykkeri i den indre by. Tegninger og linoleumsklicheerne blev udført af Per Ulrich. Bogens overskud gik til modstandsbevægelsen. Bogen medførte kunstnernes arrestation og deportation til Tyskland.

Original-grafik

Rundt om i landet på de forskellige illegale trykkesteder, blev der tit udført illustrationer direkte på stencils til de illegale blade, aviser og bøger. Mange af dem er rørende ubehjælpomme på grund af en yderst mangelfuld fremstilling. Viljen og lysten var ofte større end evnerne, men mange nåede frem til en erfaring, der gjorde arbejdet værd at se på. Der er her tale om en slags original-grafik, en speciel tegnekunst, under særlige forhold stenciltegninger.

Ofte blev de udført efter en kunstners forlæg, men mange er anonyme og umulige at efterspore, og tit passede en tegning fra det ene trykkeri til det

andet, uden at man kendte det ringeste til oprindelsen.

En kunstners streg er imidlertid ofte så karakteristisk, at han røber sin identitet gennem den. Det gælder således de to tegnere Thorkild Holst og Herluf Bidstrup. Illustrationerne til Ugens Nyt og til bogen Solhverv, der her blev udstillet som eksempel, er således udført af Thorkild Holst, karakteristisk ved, at han altid forsynede Hitler med et hagekors på næsen.

Populære over hele landet var de af Herluf Bidstrup udførte postkort af ledende danske samarbejdsfolk. De blev trykt i oplag på adskillige tusinde og bar følgende påtryk: 25 øre. Indtægten ved salget gik til kampen mod fascismen. Bidstrup tegnede en lang række satiriske og humoristiske tegninger, som fremkom i de kommunistiske publikationer, og som blev flittigt kopieret overalt. Hans tegninger og hans streg var så kendt, at han med udsendelsen af disse postkort måtte gå under jorden resten af krigen. Bidstrup udstillede her for første gang i Danmark nogle af de illegale tegninger.

Sankt Lucas Gildet

En gruppe af kunstnere, Sankt Lucas Gildet, under ledelse af Erling Frederiksen, udarbejdede i krigens sidste fase tre mapper med træsnit, som blev solgt illegalt til fordel for modstandsbevægelsen: Byens Billeder, Dagens Hændelser og i krigens sidste dage, Før og Efter. Deltagerne i gruppen var kendte kunstnere. Foruden initiativtageren Erling Frederiksen, Regnar Jensen, Chr. Magle, Dan Sterup-Hansen, Carl Heilesen, Helge Bech og Jane Muus. Træsnittene blev udgivet i bogform på Fremads Forlag efter krigen. De udstillede eksemplarer er først blevet signeret efter krigen.

Øjenlæge Gustav Østerberg udførte, vist uden at være tilknyttet nogen organisation, en samling på over 100 satiriske og humoristiske tegninger, som blev kendt gennem gengivelse i de illegale blade. Tegningen "Stikker" blev således gengivet i det satiriske illegale blad Muldvarpen.

Udsmyggede kunstværker fra tyske KZ-lejre

Selv fra tyske fængsler og koncentrationslejre, hvor udsmygning var praktisk

Snedkermester Flinker Nielsen
Obbekjærvej 13
6760 Ribe

Ranume Boghandel
Vestergade 38
9681 Ranum

Internationale Transporter
Kokkedalsvej 11
2660 Brøndby Strand

Sv. Aage Hansen
Avlsbrugervej 4
7000 Fredericia

ODENSE
SEGLMÆRKEFABRIK A/S

L. Nielsen Jepsen
6261 Bredebro

Tønder tekniske Skole

Richtensgade 12, 6270 Tønder
Tlf. (047) 2 29 92

Centralskole. Smede- og maskinarbejderfagets lærlinge.
Centralkostskole. Bygnings- og landbrugsmødefagets lærlinge. Bagerfagets lærlinge. Maskinarbejderfagets lærlinge. (Øerne).
Landsskole. Skorstenstejerfagets lærlinge.
Fag- og kostskole. Efteruddannelser. Lederuddannelser. Andre uddannelser.

ORLA HANSEN
Bagsværd Hovedgade 131
2880 Bagsværd

GÅ TIL HELSE

... det giver spændstighed, velvære
og en god figur

ROSKILDE HELSE INSTITUT

v/ R. Keinke-Andersen
Sct. Olsgade 13 . Roskilde
Tlf. (03) 35 22 17

taget umulig, foreligger der tegninger, som blev udført på stedet. De er alle uds muglet ved krigens afslutning og hjemført med de hvide bussers overførelse af fangerne til Danmark og Sverige. Den største samling, næsten 200 stykker, er udført af Per Ulrich. Den omfatter tegninger og småakvareller fra lejrene Sachsenhausen og Neuengamme og stammer fra vinteren og foråret 1945. Størsteparten tilhører Frihedsmuseet, enkelte findes i Kobberstiksamlingen, to er i privateje. Et udvalg blev udgivet i bogform på Fremads Forlag i 1945.

Derudover findes der kun ganske enkelte tegninger, hvoraf skal nævnes 11 små tegninger udført i Dreiberger tugthus af K. Feilberg, formodentlig i sommeren 1944.

Her udstilledes for første gang et fyldigt udvalg af disse tegninger sammen med to fra Theresienstadt af ukendte kunstnere.

Kunsten — et led i kampen

Besættelsestiden blev en bekræftelse på, at kunsten ikke alene er en leg med farver, en kamp for skønhed, men at den også kan være et led i kampen for frihed og større menneskelighed, for sandhed og ret. Kunsten blev taget i anvendelse ikke mindst, når det gjaldt om at skaffe penge til det illegale arbejde. Det kom i flere tilfælde til at koste dyrt for pågældende kunstnere. Mange havnede i de tyske fængsler og lejre, og nogle satte livet til der.

Endvidere omfattede udstillingen en særudstilling af kunstværker fremstillet efter befrielsen. Disse er alle Museets ejendom og blandt dem kan nævnes de tre malerier udført af Olly Ritterband, der er tidligere fange i koncentrationslejren Auschwitz.

de etablerede forfattere kunne gøre sig håb om at se deres bøger oversat til værtslandets eller et andet fremmedsprog, kun få steder kunne der opbygges levedygtige forlag og trykkerier. Alene disse kendsgerninger gør emnets udforskning vanskelig nok. Men dertil kommer, at beskæftigelsen med eksillitteraturen omgående blev inddraget i efterkrigstidens politiske kamp. I Vesttyskland gik det langsomt med initiativerne — hvad der ikke kan undre, når man erindrer den tyske germanistik i mange tilfælde hjertelige forhold til nazistiret — og den forskning, som tidligt blev drevet i Østtyskland stødte omgående på de betingede reflekser modstand (og fremkaldte alt for sjældent "svar" i form af nye undersøgelser).

180 til USA

Onsdag den 11. oktober starter 180 medlemmer med pårørende på en jumbojetrejse til USA.

Rejsen er tilrettelagt af Frihedskampens Veteraner og varer i 10 dage.

Der vil blive tale om en festlig modtagelse, og flere organisationer i USA har ønsket at modtage danskerne. Ved en række rundture aflægges blandt andet besøg i FN-bygningen.

På 6. dagen bliver der busrejse til Washington DC med besøg i Det hvide Hus.

Der deltager 180 i rejsen, deriblandt Pigtråds redaktør. Rejsen varer i 10 dage.

ALTMANN TILSTÅR: HAN ER BARBIE

La Paz, Bolivia, den 22. august: Den tyskfødte bolivianske forretningsmand Klaus Altmann er identisk med Lyon-Gestapocheffen Klaus Barbie, meddeles det i dag officielt i La Paz.

En talsmand for den bolivianske regering afslørede, at Altmann havde indrømmet, at han var manden, som Frankrig har krævet udleveret. Altmann/Barbie, der blev dømt til døden in absentia, for at have torteret og myrdet franske modstandsfolk under krigen, vil imidlertid ikke blive udleveret af Bolivia.

De bolivianske myndigheder vil nu undersøge, om der er lovhjemmel for at stille eks-gestapocheffen for en boliviansk domstol, oplyser talsmanden.

INTERNATIONALT MØDE OM TYSKSPROGET EKSIL

I København samledes videnskabsmænd og forfattere fra 16 lande omkring studiet af eksilet efter 1933

København. Det internationale tredages symposium om udforskningen af det tysksprogede eksil efter 1933 åbnede den 16. august på Danmarks Tekniske Højskole i Kongens Lyngby. Der deltog 110 forskere og skribenter fra 16 lande, både øst- og vestlande.

Ved åbningen af symposiet blev der talt af professor i tysk litteratur ved Københavns Universitet, dr.phil. Steffen Steffensen, og den tyskfødte professor Walter A. Berendsohn, 89 år, Stockholm. Berendsohn flygtede i 1933 til Danmark, hvor han var bosat i syv år. Siden 1940 har han boet i Sverige.

Under Hitler-styret flygtede ca 7.000 tyskere af politiske grunde til Danmark. En del af forfatterne, som kom heril, fandt i den første tid husly hos forfatterinden Karin Michaelis.

I en lang række lande foregik der forskning af det tysksprogede eksil efter 1933.

Torsdag den 17. august blev deltagerne modtaget på Københavns Rådhus af borgmester Børge Schmidt, og senere på aftenen holdt den tyskfødte dr. Richard Friedenthal, London, på universitetet

en offentlig forelæsning med titlen: "Forfatteren i eksil".

I forbindelse med symposiet åbnedes i festsalen på Danmarks Tekniske Højskole på Øster Voldgade i København en udstilling af bøger, skrevet af tysksprogede forfattere i udlandet.

TYSK EKSILLITTERATUR

"Det andet internationale symposium om udforskningen af det tysksprogede eksil efter 1933" er den lange titel på en forskeraktivitet, der oprindeligt var litterær, men siden har måttet inddrage en række andre områder for at yde sit emne retfærdighed. Man ville oprindeligt kortlægge og udforske den tyske eksillitteratur — hvilket er ensbetydende med så godt som hele den relevante tyske litteratur i perioden 1933-45.

Det viste sig snart, at meget henlå i mørke, når man kom uden for de mest berømte forfatters kredse, og arbejdet med at studere forudsætninger og vilkår for eksilet har da ført til videre undersøgelser.

Emigranternes besvær

Betingelserne for tysk litteratur i eksil var i reglen elendige: Kun få steder fandtes et publikum for den, kun allere-

<p>Tømremester Johs. Sørensen Maadevej 6700 ESBJERG Tlf. (05) 12 58 00</p>	<p>Andersen & J. Madsen Engdraget 3 6940 Lem</p>
<p>FISKEFARSFABRIKKEN VIKTUALIER TORVEGADE 10 3700 RØNNE TLF. (03) 95 38 68</p>	<p>Sven Aage Hansen Avlsbrugervej 4 7000 Fredericia</p>
<p>E. LUMBY RASMUSSEN Tallerupvej 39 TOMMERUP</p>	<p>Stig Knudsen Håndværkerbyen 6 2670 Greve Strand</p>
<p>SV. O. NYGAARD Varde</p>	<p>BONITA Lyngby og Omegns gulve Ulrikkesborg Alle 39 2800 Lyngby</p>
<p>K. LINDSCHOUW Skt. Knudsgade 1 - Ringsted</p>	<p>Thor Jørgensen A/S 2100 København Ø</p>
<p>W. JENSEN Hellerup</p>	<p>Waidtlöw & Hansen Kongens Nytorv 21 1050 København K Tlf. (01) 11 93 01</p>
<p>D. WARBERG Brædstrup</p>	<p>Pas på de ældre i trafikken! P.K.G.S.</p>
<p>R. FREINSILBER Randers</p>	<p>Hans Hansen Bogtryk Rugårdsvej 12 500 Odense Tlf. (09) 11 63 78</p>
<p>WALTRICH A/S Abildager 19-21 - Glostrup</p>	<p>E.S. Hushjælp Munkegade 2 6000 Kolding</p>

Finn Liberoth
Hovedgaden 62
2800 Lyngby

KJELLERUP KAROSSERIFABRIK
Kjellerup

Christensen
Gothersgade 11
8800 Viborg

Fa. Thylands Trælasthandel A/S
7770 Vestervig

Læge Inger Jensen
Priorgade 5
4180 Sorø

Villy Fabriciusens
Slagterforretning
Hjallesegade 5
5000 Odense

*By- & Landbosparekassen - Bikuben
Frederikshavn.*

Lrs. Steffen Møllgaard
Skovvej 4
4291 Ruds Vedby

Thorsted Foderstofforening
Tim pr.
6980 Tim

Korporalskroen
v/B. Ewald

Tåstrup Køgevej
Karlslunde
(03) 15 00 13

Smedemester Vald. Rasmussen
Tendrupvej 17
8543 Hornslet

Aut. Gas- & Vandmester
Erik Hansen
Byledet 4
4000 Roskilde

Løgstør Avis
9670 Løgstør

**Holsteinborg
Sparekasse**

4243 Holsteinborg
Tlf. (03) 75 90 09

<p>Malermester H.P. Tvede Knudsen Sct. Hansgade 10 5600 Fåborg Tlf. (09) 61 00 89</p>	<p>SKIVE AUTOLAKERERI Odgaardsvej 50 Skive</p>	
<p>VÆRN OM NATUREN A.H.N.</p>	<p>Brundbjerg Bolighus 2630 Tåstrup Tlf. (01) 99 05 19</p>	
<p>Ivan Dyvermose Molbechs Alle 3 4180 Sorø</p>	<p>Malermester Kaj Petersen Gammelgårdsvej 20 3520 Farum</p>	
<p>STØT KAMMERATERNES HJÆLPEFOND A. E.</p>	<p>BROAGER SPARE- & LAANEKASSE Broager</p>	<p>SPAREKASSEN FOR HIRTSHALS & OMEGN</p>
<p>GURRE KØBMANDSHANDEL</p>	<p>ARNAKKE BRUGSFORENING Tlf. (03) 48 20 21</p>	<p>Andelsmejeriet Hedelykke 2640 Hedehusene</p>
<p>M. MOGENSEN <i>Malermester og musiker</i> Vestergade 9 - Auning</p>	<p>MIDTJYDSK BRØDFABRIK Silkeborgvej 2 - Herning</p>	<p>AA. ØRUM Ingeniør Holstebro</p>
<p>Holger Andreasen Islands Brygge 41 2300 København S</p>	<p>Brande Autotransport Thyregodvej 70 7370 Brande</p>	<p>Sophus & Johnsen & Co. Havnegade 32 8000 Århus C</p>

<p>P. Brøndum Pedersen Kolding Landevej 60 7100 Vejle</p>	<p>TH. SIVERTSEN & SØN Skanderupgade 3 8660 Skanderborg Telf. (06) 52 02 63</p>	<p>Sv. Aage Nielsen Kornvænget 68 2750 Ballerup</p>
<p>OSKAR LARSEN <i>Aut. elektroinstallatør</i> 6551 Over Jerstal</p>	<p>HUMLEBÆK ISENKRAM Ny Strandvej 46 - Humlebæk</p>	<p>MOTOR COMPAGNI Thorkild Sørensen Næstvedvej 76 - Skælskør</p>
<p>Smedemester Ingvar Johansen 9550 Mariager</p>	<p>Lillerød Spånkurvefabrik Spånlamper Tokkekøbvej Lillerød pr. Allerød Tlf. (03) 27 23 44</p>	<p>Pas på de ældre i trafikken! G.R.</p>
<p>Banegårdskiosk Brønderslev</p>	<p>Hilsen fra Køge Kommune</p>	<p>E. TERP Bjerggade 18 - Køge</p>
<p>HOKI A/S Rådhusgade 2 8700 Horsens</p>	<p>ALBERT RASMUSSEN <i>Grus- Brændsel- & vognmandsforretning</i> Badstuen - 5992 Troense Tlf. (09) 22 51 52</p>	<p>K. Lynbech Adelgade 15 9500 Hobro</p>
<p>L. DAMGAARD NIELSEN A/S Konfektionsfabrik Silkeborg</p>	<p>NORDISK VENTILATOR CO. A/S Næstved</p>	<p>P. KYLLESBECK EFTF. Vognmand</p>
<p>VÆRN OM NATUREN E.M.P.</p>	<p>KJOLESALONEN v/Hanne Nielsen Rebslagervej 4 7730 Hanstholm Telf. (07) 96 16 01</p>	<p>VÆRN OM NATUREN G.A.V.</p>
<p>P. Sejr Nielsen Gas- og Vandmester Søndervangen 50 3460 Birkerød</p>	<p>PREHN's AUTOMATFABRIK Tlf. 34 13 63</p>	<p>JOHS. M. PEDERSEN Købmand Aabenraa</p>
<p>Carl Balleby Store Torv 5 7700 Thisted</p>	<p>KOGSBØLLE TURISTFART v/ O. Larsen (09) 31 12 77 16 - 31 - 33 personers busser Kører overalt i ind- og udland Pilshuse, Nyborg</p>	<p>Næstved Osthøus Ramsherred 5 4700 Næstved</p>
<p>WILLY NIELSEN Husk! Lillegade 4 Tlf. 32 06 31</p>	<p>Mariaforbundets Efterskole Kastanievej 2 København V. Tlf. 31 08 08</p>	<p>JUL.A. Jørgensen A/S Helsingforsgade 4 8200 Århus N Tlf. (06) 16 70 00</p>

Aksel Engblom Bryggerivej 7 2500 Valby	A. Lykke Olsen Vestervig Jylland	Christensen Gothersgade 11 8800 Viborg
Otto Suenson & Co. Dronningens Tværgade 7 Tlf. (01) 14 04 82	Ringkøbing Automobilforretning Herningvej 46 Ringkøbing	Erik Bjørkholt Bomporten 3 2820 Gentofte
Skovbar Centret 9990 Skagen	Brørup Kommunekontor Jernbanegade 6 6650 Brørup Borgmesteren	Anton Jensen Tranebjerg 8791 Samsø
J. Henriksen 7850 Stoholm	H. DAUGAARD SPEDITION Internationale Transporter 6000 Kolding Tlf. (05) 52 12 44 Telex: 51310	Sydsjællandske Råstofkompagni Smedevænget 4700 Næstved
Sophus E. Johnsen & Co. Havnegade 32 8000 Århus C	D. A. S. F. Skagen	STØT DANSK RØDE KORS H.N.M.
Chr. Øllgaard Jensen Lem Station Ringkøbing	NORDISK VENTILATOR CO. A/S Næstved	J. Rasmussens Eftf. Brogade 10 – Køge Tlf. (03) 65 00 62
ALFRED NEJSUM Aut. VW-forhandler Øster-Vraa	J. H. MØLLER Århus	O.C. THAYSEN AKTS. REVISIONSFIRMA AABENRAA
BRUG TANDLÆGEBISTAND F. Løbger	ØSTHIMMERLAND UNGDOMSSKOLE 9574 Bælum	STENHUGGERMESTER Karl Sørensen Algade 27 9690 Fjerritslev
URMAGER Sv. Aage Lund Adelgade 40 Ebeltoft	HAVEMØBLER Flet- og raftehegn Skilte med gotisk skrift på bestilling Bestilling modtages gerne for senere levering Åben for salg kun hverdage kl. 8-17 SEDEN ENNGAARD Mindelundsvej 56 – Seden – Tlf. 12 18 39	

Foreningen "Frihedsmuseets Venner" indbyder herved sine medlemmer til en ny foredragsrække. Disse vil blive afholdt i Frihedsmuseet på mandagsaftener kl. 20 på følgende datoer:

- 25/9 Søfolkene i alliereet krigstjeneste ved direktør Rantzau Geisler
- 23/10 Illegale transporter ved direktør Henrik Kraft
- 6/11 Industrisabotage ved branddirektør Kaj Bechmann, BOPA

I lighed med tidligere er foredragsholderne mennesker, der tog aktivt del i frihedskampen, og de vil, i den udstrækning det er muligt, demonstrere deres arbejde ved hjælp af materiale, som Frihedsmuseet er i besiddelse af, og der vil også i denne serie blive lejlighed til at stille spørgsmål efter hvert foredrag.

Interesserede, der ikke er medlemmer af foreningen, kan melde sig ved indgangen mod at betale første års kontingent, kr. 20,00.

HVAD DE DOG SIGER . . .

Bonn. For at undersøge den "gode tone" i den vesttyske forbundsdag i Bonn har Saarbrücken Radio indsamlet kraftudtryk fra fem møder i forbunds-dagen.

Ifølge undersøgelsen synes forbunds-dagen at være sammensat af "kujoner", "sølle skrog", "møgfinker", "gnomer", "havenisser", "tølpere" og "grønskollinger".

De højt ærede medlemmer betegnedes ifølge undersøgelsen hinanden som "bagtalere", "mordbrændere", "folkehertzere" og "overnazister".

Medlemmernes argumenter blev af modstanderne betegnet som "lort", "kold kaffe", "dumt vrøvl" og "forløjet galskab".

Kriminologen professor Heinz Müller-Dietz, der er blevet bedt om at bedømme sprogløst, mener, at tonen i forbundsdagen er mere latrinær end åndrig.

Fødselsdage i oktober

H. Søndersted Andersen, Humlehoved 38, 2500 Valby (Neuengamme, Buchenwald, Neuengamme 52423) 50 år den 9.10.

Victor Christiansen, Thyregodvej 103, 8230 Åbyhøj, (Neuengamme, Versen, Neuengamme 60784) 75 år den 11.10. H.P. Hansen, Prins Christians Gade, 8900 Randers, 70 år den 12.10. Taget den 11.11. 1943, sendt til Århus. Kom til Sachsenhausen den 18.12. 1943. Hentet i Neuengamme af de hvide busser den 20.3. 1945.

November

B.N. Kasinsky, Åboulevard 36, 2200 København N (Theresienstadt) 75 år den 2.11.

Helge Oliver Jensen, Volthersgade 10, 2300 København S (Neuengamme 68016) 50 år den 16.11.

Arnold Jensen, Kibæk (Neuengamme, Hannover/Stöcken, Neuengamme 54561) 60 år den 19.11.

Gustav A. Cederholm, Sønder Landevej, 6400 Sønderborg (Neuengamme, Buchenwald, Neuengamme 52443) 50 år den 23.11.

Christensen, Vestre Alle, 8900 Randers, 80 år. Taget den 10.10. 1944. Sad 14 dage i Århus. Derefter i Frøslev. Hjem den 5.5. 1945.

Tobakshandler Chr. Abildtrup, Skånegade 2, 2300 København S, 50 år den 26.11.

December

Elon Molin Petersen, Løvetandvej 10, 2700 Brønshøj (Neuengamme, Dachau, Neuengamme 79461) 50 år den 6.12.

Mens der findes talrige gengivelser af Hitlers samtaler med andre fra perioden efter 1933, er kendskabet til Hitlers konversationer med folk, han havde brug for før 1933, meget mere indskrænket.

Eduard Calic har udgivet den lille bog: "Ohne Maske". Hitler-Breiting-Gespräche 1931, indledt af Golo Mann. Bogen er trykt efter notater, der menes at være autentiske optegnelser, foretaget af den højreorienterede tyske chefredaktør Breiting, der bl.a. havde tilknytning til Hugenberg-folkene.

Notaterne giver indtryk af, at Hitler nærede en utilsløret foragt for de højreorienterede borgerlige, ved hvis hjælp han senere skulle komme til magten. Han brugte dem, mens det var nødvendigt og fik dem til at klappe, mens han fulgte de venstreorienterede.

Smilet stivnede, da han efter magtovertagelsen ikke mere behøvede de borgerlige reaktionæres hjælp. De havde nu gjort deres pligt og blev derefter forfulgt på linie med alle andre, hvis de ikke parerede ordre. Hitler-Breiting-samtalerne illustrerer dømmen i arbejde.

*Anders Ture Lindström
Flensburg*

LANDSFORENINGEN AF ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Landsledelsen

- Formand: Alberti Hansen, Arildsgård 41/2, 2700 Brønshøj, tlf. BE 3162
- Næstfmd.: Kai Wadsbach Petersen, Guldbergs Have 29/1, 2200 Kbh. N, tlf. (01) 39 77 27
- Sekretær: Arne Hedegård Rasmussen, Bredegrund 15/4, 2300 Kbh. S, tlf. (01) 58 99 54
- Kasserer: Anna Strunge, Otto Ruds Gade 39, 8200 Århus N, tlf. (06) 16 98 12

Københavns afdeling:

Efter foreningens efterårsgeneralforsamling mandag den 25.10.1971 samt bestyrelsesmøde den 29.10.1971 er bestyrelsen konstitueret som følger:

- Formand: Alberti Hansen, Arildsgård 41/2, 2700 Brønshøj, tlf. BE 3162

Dagbogsblade

EN RÆKKE DOMME

I Tyskland er der siden februar 1972 faldet domme i følgende krigsforbryderprocesser:

Boshammer-processen, indledt i Berlin den 11/11 1971: Friedrich Boshammer blev den 11/4 idømt livsvarigt fængsel. Han blev kendt skyldig i "sammen med Hitler, Himmler og Eichmann at have foranlediget masse mord". Han havde i Italien organiseret "die Endlösung der Judenfrage" med særlig ihærdighed. På eget initiativ havde han også deporteret såkaldte "Mischlinge" og jøder, der levede i blandede ægteskaber.

Af de mennesker, han havde deporteret til Auschwitz, havde den ældste været 91 år gammel, medens den yngste kun havde været to måneder.

Processen mod deltagere i Einsatzkommando 10 b, indledt i München den 28/2 1972:

Ved dommen den 23/3 blev Siegfried Schuchart idømt 5, Karl Finger 4 1/2 og Theodor Lipps 3 års fængsel. Disse tidligere SS-officerer blev alle kendt skyldige i masse mord i Sydrusland.

Stasaitis-processen, indledt i Frankfurt den 20/10 1971:

Ved dommen den 27/4 i år blev den tidligere frivillige i den tysk organiserede litauiske ordenspolitistyrke, Juozas Stasaitis idømt 3 1/2 års fængsel, idet der toges hensyn til, at han, da han i Litauen deltog i masse mord, kun har været 19 år. I denne procedure rettede anklageren, Joachim Klügler, i sit indlæg en heftig anklage mod det tyske retsvæsen, idet han udtalte: "De små forbrydere hænger man, de store leder man gå", idet han henviste til, at den tidligere departementschef Globke var gået fri for straf, til trods for at han i sin tid havde kommanderet Det tredje Riges racelovgivning med ordene, at denne lov "var det sold, der skulle opfange de jødiske ofre".

Becker-processen, indledt i Hamburg den 9/2 1972:

Ved dommen den 26/3 i år blev den tidligere politiløjtnant og senere overpolitikommisær Anton Becker, kendt skyldig i at have været medansvarlig for de af politibataillon 101 begåede krigsforbrydelser, idet han dog blev fritaget for straf. Retten gjorde i sagen brug af en bestemmelse i militærstraffeloven, der udtalte, at man i tilfælde af en kun ringe grad af skyld kunne se bort fra straf. Ved underretten havde Becker været idømt 6 års fængsel.

For hans to medanklagede, Rudolf Grüll og Conrad Marquardsen, blev sagen henlagt p.g.a. de pågældendes skrøbelige helbred.

SAMMENSLUTNINGEN AF ERHVERVS-HÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

afholder ANDESPIL Mortens aften lørdag den 11. november 1972 kl. 19,00 i Folkets hus - Jagtvej 65.

18 spil (sidegevinster på hele plader) samt 3 store ekstra spil.

Prisen bliver: Kr. 12,00 for 4 plader + kr. 3 for ekstraspillet.

Vel mødt lørdag den 11. nov. 1972 kl. 19. Med kammeratlig hilsen

Bestyrelsen.

Hitlers dagligstuestemme

Sir Alec Guinness, der skal spille hovedrollen i filmen - Hitler, de ti sidste dage - er stillet over for et vanskeligt problem. Det drejer sig om den stemmeføring, som der Führer anvendte i en almindelig, lidenskabsløs samtale. Der er talrige optagelser af Hitlers tordnende taler, men selv BBC har ingen optagelser af Hitlers normale røst i arkivet.

William Hickey i Daily Express kommer Guinness til hjælp og fortæller: Lord Bootby, der måske er den eneste nulevende englænder, der har haft en længere samtale med Hitler (den strakte sig over to timer) beskriver førerens private stemme som blød, tøvende og tankefuld.

Mindesmærket

TV bragte torsdag den 17. august klokken 20.40 udsendelsen "Mindesmærket". Sidste efterår opstod der tumult i en lille jysk landsby ved Gudendåen, fordi en gruppe danske nazister i den naturskønne egn rejste en mindesten for deres kammerater, døde i kampen mod kommunismen under anden verdenskrig. Mange af beboerne følte, at mindesmærket var en plet på deres egn, og ved natlige aktioner blev mindestenen først væltet, senere sprængt. I nogle uger gik bølgerne højt, indtil man ved hjælp af fredningsbestemmelser fik kendt stenen ulovlig.

Mens sagen stod på, sendte TV-teatret radioreporteren Niels Peter Juel Larsen til egnen, og i nogle uger gik han fra hus til hus og interviewede beboerne om deres syn på sagen og om deres motiver til at protestere. De mange timers interview blev skrevet ud, og det store materiale udvalgte Niels Peter Juel Larsen i samarbejde med instruktøren Ole Roos en række karakteristiske interview-situationer, som derefter blev spillet igennem af skuespillere. Der er ikke ændret et ord eller en stavelse i de oprindelige udsagn, og optagelserne var foretaget i tilsvarende miljøer i en anden jysk landsby. Erik Bendt Svendlund havde den gennemgående rolle som interviewer.

Udsendelsen var en interessant affotografering af et dansk gennemsnitssogn, der oplevede noget uventet og usædvanligt.

Landsforeningen Gestapofangerne.

Sjæl landsafdelingen.

Ordinær generalforsamling afholdes onsdag d. 18. okt. kl. 20 pr. i Frihedsmuseet Churchillparken.

Landsrepræsentantskabsmødet.

Lørdag og søndag den 28. - 29. oktober afholdes på Kaj Bundvad Skolen i Tisvilde. Kr. 100,- pr. deltager skal indbetales på giro 71304 senest den 15. oktober, som er sidste frist for tilmeldelse.

p.b.v.
h. Winter.